

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. II. Solvuntur objectiones,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

§ 1.

*Difficultas proposita, triplici conclusione
resolvitur.*

Dico primò: Sacramentum esse in genere signi. Ita D. Thomas hic art. 1. ubi hanc conclusionem non aliter probat, quam ex communi SS. Patrum & Theologorum usurpatione & consensu: cum enim (ut supra diximus) aliquid possit dici sacrum tribus modis, nempe formaliter, effectivè, & significativè; Theologi hanc ultimam acceptionem præcipue attendunt, & Sacramentum usurpant, prout signi sanctitatis habitudinem importat. Eodem modo accipitur & usurpatur à SS. Patribus, qui sæpè Sacramenta appellant symbola & signa, ut Dionysius lib. de cœlesti Hierarch. cap. 2. & 3. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, Damascenus lib. 4. de fide cap. 11. & Augustinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 5. ubi (ut supra vidimus) hanc hujus nominis Sacramentum etymologiam adducit, *Sacramentum, id est sacrum signum.* Et Epist. 5. sic ait: *Longum est convenienter disputare de varietate signorum, quæ cum ad res sacras pertinent, Sacramenta appellantur.* Demùm S. Bernardus serm. de Cena Domini, docet Sacramentum esse sacrum signum.

Hæc ratio D. Thomæ magis est conclusio explicativa, quam demonstrativa; quia ut ait Suarez in commentario primi articuli, significatio vocum ex usu tantum probari potest, & quæstiones quæ sunt de quidditate vel essentiis rerum, nec tractari, nec expediri à nobis possunt, nisi vocum significatio ex communi modo loquendi supponatur.

2. Dico secundò: loquendo de causalitate strictè sumpta, pro causâ physica & efficiente instrumentali, Sacramentum ut sic, non est in genere causæ: bene tamen loquendo de causâ latè, hoc est de causâ efficiente moraliter, vel de causâ formali sacrativa. Ita Martinez à Prado loco supra citato.

3. Prima pars patet, Nam ratio generica debet reperiri in omnibus generis speciebus: Sed causare instrumentaliter physice sanctitatem, non convenit omnibus Sacramentis, nam Sacramenta veteris legis erant vera Sacramenta, & tamen gratiam non causabant physice, sed duntaxat moraliter: Ergo loquendo de causalitate strictè sumpta, seu de causalitate physica instrumentali, Sacramentum ut sic non est in genere causæ.

4. Secunda verò pars ratione oppositâ suadetur: Nam Sacramenta veteris legis moraliter saltem & improprie causabant gratiâ: Ergo loquendo de causâ sanctitatis latè & improprie, illa cõvenit omnibus Sacramentis, subindèq; Sacramentum ut sic, potest dici esse in genere causæ, loquendo de causâ latè & improprie. Antecedens verò constabit ex dicendis infra, cum agemus de causalitate Sacramentorum, & breviter hic suaderi potest. Sacramenta veteris legis erant signa & figuræ passionis Christi futuræ, cuius intuitu Deus gratiam in antiqua lege conferebat, ut committenter docent Theologi in Tract. de Incarnatione, & nos ibidem ostendimus: Sed à ratione signi vis excitativa moraliter inseparabilis est: Ergo Sacramenta veteris legis habebant vim moralem excitativam, quâ Deum movebant ad gratiam conferendam, licet non continerent vim instrumentalem productivam gratiæ, sicut Sacramenta novæ legis, idèdque vacua & egena

Disp. 21.
Art. 7.
§. 3.

A elementa ab Apostolo appellantur: ut dicemus infra, cum de circumcisione agemus.

Addo cum Martinez à Prado, quod licet loquendo de causalitate effectiva in communem, abstracta à propria & impropria, à physica & moralis, daretur illam omnibus Sacramentis convenire, loquendo tamen de causâ formaliter sacrativa, certum est illam cuiuslibet Sacramento competere, quia ut docet D. Thomas 2. quæst. 101 art. 4. Sacramenta consecrantur sciipientem. Unde quæst. 102 art. 5. sic habetur: *crascentia proprie dicuntur illa que adhibebantur in cultoribus ad quandam consecrationem, per quam licet deputabantur quodammodo ad cultum Dei. Et in hoc sensu docet in 4. sent. dist. 1. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. Sacramentum importare sanctitatem activè. Quod loquendo de causalitate effectiva propria, non semper est verum; loquendo tamen de causâ latè, pro causâ formaliter sacrativa, de omnibus verificatur, ut notat idem S. Doctor hic art. 1. ad 1.*

Confirmatur: Idem Doctor Angelicus lococitato ex primo libro sententiarum quæstione 1. approbat hanc definitionem Sacramenti tractatam à Magistro sententiarum: *Sacramentum est invisibilis gratia visibilis forma, ut imaginem gerat, & causa existat. Et quæstione 1. hanc etiam referent probat Hugonis Victorini definitionem: Sacramentum est corporale, vel materiale elementum, extrinsecus oculis suppositum, ex institutione significans, & ex similitudine representans, & ex sanctificatione invisibilem gratiam continens. Et ibid. quæst. 1. ad 5. sic ait: Sacramentum simpliciter est quod causat sanctitatem, quod autem significat tantum, non est sacramentum nisi secundum quid, & idèd esse causam ponitur in definitione Sacramenti. Censet ergo S. Doctor aliquam causalitatem vel efficientem moralem, vel formalem sacrativam, esse de ratione Sacramenti, subindèque illud non solum in genere signi, sed etiam in genere causæ collocari debere.*

Dico tertio: quamvis Sacramentum sit solum in genere signi & causæ, melius tamen & convenientius dicitur esse in genere signi, quam in genere causæ.

Hæc conclusio sequitur ex dictis in præcedentibus: Licet enim ratio signi, & ratio causæ, Sacramento in communi conveniat, ratio tamen signi est prior, & convenit omnibus Sacramentis cum prioritate & rigore; ratio verò causæ est posterior, saltem per rationem, & in rigore non convenit omnibus Sacramentis, sed improprie tantum & largè accepta, ut præcedenti conclusione declaravimus: Ergo Sacramentum melius & convenientius in genere signi, quam in genere causæ esse dicitur, & idèd D. Thomas hic art. 1. simpliciter & absolute asserit sacramentum poni in genere signi, quamvis in 4. sent. dist. 1. quæst. 1. art. 1. ipsum in genere causæ & signi solum collocari docuisset, ut patet ex testimonio supra adductis.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: Si sacramentum in communi, esset formaliter in genere signi, vel naturalis, vel ad placitum? Non naturalis, quandoquidem ex quo constat, non significant naturaliter gratiam sanctificantem. Neque instrumentalis, live ad placitum, aliàs cum signum ad placitum, formaliter

ter sumptum, sit ens rationis, ut docent communiter Thomistae, sacramentum dici posset ens rationis, quod tamen videtur absurdum.

Respondet Augustinus Bernal, disp. 1. de sacramentis sect. 1. nu. 50. Sacramentum pro formali non esse signum sanctitatis ad placitum, sed naturale: Sacramentum enim (inquit) pro formali dicit rationem signi pro formali: signum verò pro formali, non est signum ad placitum, sed naturale; quia signum pro formali dicit formam repræsentativam, quæ est impositio Reipublicæ, quæ ex se & intrinsecè repræsentat naturaliter.

Verum hæc responsio merum paradoxum est, si tenus in Scholis inauditum, & in terminis implicatorium: nam (ut rectè observavit Martinez à Prado) dicere signum ad placitum constitui per formam naturaliter repræsentantem, idem est ac asserere, quod forma lucidi, ut lucidum est, sunt tenebræ; & quod forma albi est nigredo, & calidi frigus. Adde quod sacramenta sunt signa sensibilia gratiæ: Sed nulla res sensibilis ex natura sua significat gratiam, siquidem est forma supernaturalis: Ergo necesse est quod hæc significatio ipsi ex beneplacito & libera Dei institutione superveniat, ut tandem ille Author num. 53. lateri cogitur.

Respondet secundo Suarez, negando signum ad placitum, in cuius genere sacramentum in communi collocatur, esse ens rationis, sive constitui formaliter per relationem rationis; existimant enim illud constitui formaliter per denominationem extrinsecam, peritam ab actu voluntatis, quo ad significandum deputatur, quæ denominationatio est realis.

Sed hæc responsio merito ab omnibus Thomistis rejicitur, cum enim signum ad placitum debeat formaliter constitui per respectum proportionaliter similem rationi per quam signum naturale constituitur formaliter; sicut ratio constitutiva signi naturalis, est relatio transcendentalis ad rem significatam, ita similiter id per quod signum ad placitum formaliter constituitur, non debet esse denominatio extrinseca, sed relatio, non realis, sed rationis, ad rem quam significat, fundata tamen in illa denominatione extrinseca, quæ redditur impositum, seu destinatum ad significandum.

Hæc ergo responsio relicta ut aliam & legitimam ex principis communis doctrinæ Thomistarum deducamus, recolendum est ex Dialectica, non esse idem illud per quod concretum accidentale constituitur formaliter, & illud pro quo supponit, constituitur enim formaliter per formam accidentalem, & tamen supponit pro materiali sive subiecto talis formæ, quia præcipuum quod in ipso reperitur, non est formale, sed materiale; ex quo fit id per quod formaliter constituitur tale concretum, non prædicari absolute de ipso, bene tamen illud quod importat de materiali; non enim verum est absolute dicere, album est accidens, cathedra est figura, bene tamen album est substantia, cathedra est lignum.

Quia ergo signa ad placitum, proindeque sacramenta, sunt concreta accidentalia importantia pro formali significationem, quæ ut diximus, est relatio rationis ad rem significatam, pro materiali verò aliquid reale & positivum, non est verum dicere absolute, signum ad placitum vel sacramentum esse ens rationis; imò è contra, juxta regulam assignatam, est absolute dicendum, sacra-

Tomus V.

mentum est ens reale, quia materiale pro quo supponit, est ens reale. Dixi tamen, absolute, quia cum addito verum est dicere, sacramentum est ens rationis, addendo scilicet, de formali. Ad argumentum ergo respondeo distinguendo sequelam: si signum, in cuius genere collocatur sacramentum, esset signum ad placitum, sacramentum dici posset ens rationis, absolute, negotium addito, scilicet de formali, concedo, & nego id esse absurdum.

Instabis: Si sacramentum esset ens rationis formaliter & essentialiter, non esset nisi dependenter ab operatione intellectus: Sed hoc nequit dici, sacramenta enim sunt permanentes in Ecclesia, supposita Christi institutione: Ergo, &c. Major probatur, quia totum esse entis rationis est obiecti intellectui.

Respondent aliqui esse quædam entia rationis quæ sunt actu hoc ipso quod ponitur fundamentum ipsorum & terminus; & in hoc genere esse significationis relationem, per quam sacramenta constituuntur formaliter, sicque sacramenta esse permanentes in Ecclesia, independentes ab intellectu.

Sed contra: Essentialis differentia inter ens reale & rationis in eo consistit, quod illud habet esse independentem ab intellectu apprehensione, istud verò ita dependet ab intellectu, sicut radius dependet ab actuali influxu Solis. Adde quod, per ens reale intelligitur illud omne quod non habet esse fictum: quod autem seclusa intellectu operatione ponitur in esse non potest dici fictum, cum fictio sit opus intellectus. Unde hæc responsio relicta.

Dicendum, quod quia sacramentum supponit pro materiali, non verò pro formali, absolute & sine addito verum est, sacramenta esse nullo cogitante intellectu: quod si fiat restrictio, & sit sermo de sacramentis quoad essentialem & formalem rationem, certum est illa non esse actu seclusa operatione intellectus, sed solum fundamentaliter proximè, supposita institutione. Veruntamen quia illud quod parum distat ab esse, quasi censetur esse, hoc ipso quod ponitur proximum fundamentum relationis rationis, quia parum distat ab esse, censetur quasi esse moraliter, & subiectum sive materiale ipsius, idem præstat acti de facto eam haberet. Sic voces & scripturæ deserviunt ad cognitionem rerum ad quas repræsentandas sunt deputatæ, quamvis actu non habeant, sed solum in fundamento proximo, actualem significationem, quæ consistit in relatione rationis ad rem signatam.

Objicies secundo contra secundam conclusionem: Idem non potest pertinere ad duo genera primò diversa: Sed genus signi & genus causæ sunt primò diversa, cum signum ad placitum sit aliquid rationis, & virtus activæ quæ aliquid potens ad causandum constituitur, sit qualitas, vel ad genus qualitatis reducat: Ergo sacramentum non potest simul esse in genere signi & in genere causæ.

Respondeo primò distinguendo Minorem: genus signi, & genus causæ physice, sunt primò diversa, concedo Minorem. Genus signi & genus causæ moralis, nego Minorem; nam ut supra dicebamus, cum vis moraliter & extrinsecè excitativa à ratione signi inseparabilis sit, signum ad rationem causæ moraliter excitantis reducitur. Unde hoc argumentum solum probat sacramentum non posse simul in genere signi & causæ physice.

B

phys.

physicæ collocari, non tamen convincit illud nō posse simul ad genus signi & causæ moralis, sive abstrahentis à morali & physica pertinere.

- 19 Respondeo secundò, quod quamvis totum physicum & naturale non possit ad diversa genera non subalternatim posita pertinere, bene tamen totum morale & artificiale, quale est sacramentum, nam in totis moralibus & artificialibus concurrunt res diversorum generum, quæ tamen faciunt unum per se, quia se habent ordine quodam.

- 20 Obijcies tertio contra tertiam conclusionem: Illud magis pertinet ad quidditatem & rationem genericam sacramenti, quod est in eo perfectius: Sed esse causam gratiæ est quid perfectius quam esse signum illius: Ergo esse causam gratiæ est potius de essentia & ratione generica sacramenti, quam esse signum illius, subindeq; melius & convenientius ponitur sacramentum in genere causæ, quam in genere signi.

- 21 Respondeo primò negando Majorem, in iusto enim gratia est id quod perfectius est, cum nulla res creata eam in perfectione adæquare possit, & tamen non constituitur essentialiter per gratiam, cum sit ejus accidens.

Respondeo secundò, quod licet causare sit perfectius materialiter in sacramento, quam significare, tamen significare est formaliter quid nobilius, quia perfectio & nobilitas mediis formaliter desumitur ex perfectione finis per se primò intenti: finis autem primò & immediatè ad sacramentorum significationem intentus, est nobilior sine intento ad causalitatem, nam causalitas, cum sit medicativa, per se primò & immediatè tendit ad salutem nostram; significatio verò ad honorem & reverentiam Dei.

§. III.

Corollaria precedentis doctrinæ

- 22 **E**X dictis inferes primò: Sacramentum ut sic rectè dici posse signum practicum gratiæ, si ly practicum denotet causalitatem impropiam & imperfectam, atque abstrahentem à causalitate physica & morali: secus verò si per ly practicum, vera & propria causalitas, seu efficientia physica intelligatur. Patet hoc corollarium ex dictis conclusionibus 2. ibi enim ostendimus, omnibus sacramentis, etiam veteris legis, causalitatem quandā, impropiam saltem & metaphoricam, competere, quamvis si de causalitate stricta & rigorosa loquamur, seu de vera & reali efficientia, sola novæ legis sacramenta sint in genere causæ: unde cum ratio signi practici ex causalitate delumatur, idem cum proportionem de illa dicendum est.

- 23 Inferes secundò: quod si rationem formalem adæquatam sacramenti consideremus, sacramenta veteris & novæ legis analogicè tantum in ratione sacramenti conveniunt: si vero ejus rationem formalem in adæquatam attendamus, possunt aliquoties in ratione sacramenti univocari.

Prima pars ex suprà dictis colligitur, Nam rationem formalem sacramenti in ratione signi & in ratione causæ adæquatè consistere, conclusione 2. ostendimus: Sed in ratione causæ sacramenta veteris & novæ legis analogantur, cum sacramenta vetera improprie duntaxat & metaphoricè causarent gratiam & animæ sanctitatem; sacramenta verò novæ legis eam verè, propriè, & reali ac physica efficientiā illam attingant, ut

infra ostendemus: Ergo sacramenta veteris & novæ legis analogicè tantum conveniunt in ratione formali sacramenti, completè & adæquatè sumpta. Unde D. Thomas in 4. d. 1. q. 1. art. 1. quæstionem 3. ad 5. *Sacramentum non dicitur per sacramenta veteris & novæ legis, sicut genus per species, sed sicut analogum in suis partibus.*

Secunda verò pars suadetur: Ratio sacramenti in adæquatè sumpta in significatione gratiæ consistit: Sed in ratione signi gratiæ sacramenta veteris & novæ legis univocantur; quamvis & nim sacramenta novæ legis perfectiori modo significant gratiam, quam sacramenta veteris, hæc tamen inæqualitas, quia non se tenet ex parte differentiarum, non tollit univocationem & cor à simili illam non impedit inæqualitas, quæ homo & equus rationem animalis participant. Addo, quod sicut religio verus & novæ religionis conveniunt in ratione religionis; ita & sacramenta quæ talium religionum sunt symbola & veluti columnæ, ac exteriores protestationes, debent univocè, saltem ut sunt rei sacre signa, convenire.

Dices, Nullus terminus potest univocè predicari de figura & re figurata: Atqui sacramenta vetera erant figuræ nostrorum, juxta illud 1. ad Corinth. 10. *Omnia illa in figuris contingebant*: Ergo ratio sacramenti, etiam in adæquatè considerata, de illis univocè enuntiari non potest.

Respondeo distinguendo Majorem: si figuræ nihil habeat aliud significare, quam rem illam significatam, ad quam subinde primariò & principaliter ordinetur, concedo. Si secundariò tantum illam significet, & ad aliud primariò & principaliter significandum ordinetur, nego. Sic enim quando ad similitudinem unius imaginis representantis Cæsarem, depingitur alia imago, quamvis ista secunda imago sit figura prioris, quia tamen secundariò tantum ad illam representandam ordinatur, primariò verò & principaliter representat Cæsarem, dicitur univocè convenire cum priori imagine. Ita quia sacramenta vetera primariò & principaliter significant gratiam, & non nisi secundariò sacramenta nostra, univocè cum nostris in ratione sacramenti in adæquatè sumpti conveniebant.

ARTICULUS II.

Cuius rei sacra sacramentum sit signum?

Explicata ratione generica sacramenti, investigamus ejus differentiam specificam, quæ in signo non aliunde quam ex re significata desumitur, unde inquirimus cuius rei sacra sacramentum sit signum?

In cuius difficultatis resolutione, relicto Hæreticorum errore, qui censent sacramentum esse signum divinæ benevolentiae & prædestinationis, cuius falsitas ex eo manifestè constat, quod non solum prædestinati, sed etiam reprobi, verè suscipiunt sacramenta, ut patet in Juda, qui sacramentum Eucharistiæ in cena Domipica suscepit, & postea laqueo se suspendit. Relicto, inquam, hoc errore, sunt quidam inter Catholicos, qui existimant, ad rationem sacramenti non requiri esse signum rei sacre, per se & sanctificantis, qualis est gratia, sed sufficere significatam &